

ŽENGIANT SLENKSTĮ PER 103 METUS!

Rašo Povilas P. Dargis, SLA Prezidentas

Prieš 103 metus gimė Amerikos lietuvių viena didžiausių organizacijų – Susivienijimas. Iš istorinio taško žiūrint galim pasakyti, jog Susivienijimo sukūrimas buvo vienas žymiausių to meto Amerikos lietuvių darbų, turėjusios didelės įtakos visam vėlesniam mūsų visuomenės išeiviniam gyvenimui. Naujoji organizacija nesitenkino vien tik savitarpine medžiagine parama, bet iškart pasiskelbė, kad ji rūpinsis visuomeniniais reikalais, remdama savo veiklą lietuvių tautiniais ir kultūriniais interesais.

Stebint SLA 103 metų nueitąjį kelią, turime pripažinti, kad organizacija tvirtai laikėsi paskelbtų principų ir nenukrypo nuo savo siekimų. Ji budėjo lietuviškų reikalų sargyboje, palaikė visuomenėje tautinę dvasią, tarnavo savo tautos reikalams, siekdama senajai tėvų žemei laisvės, kartu palaikydama kovojančiųjų lietuvių jėgas. Lygiagrečiai vykdė narių tarpe plačius labdaros darbus, išmokėdama jiems milijonines sumas. Nesunku suprasti, kad SLA ištisus dešimtmečius atlikinėjo tuos darbus ir uždavinius, kurių šiandien yra pasinešusios imtis naujai besikuriančios organizacijos.

SLA pagyvino ir paspartino visą lietuvių veiklą

Galime drąsiai tvirtinti, kad SLA darbai ir jo siekiai, tautinis ir greta jo medžiaginis pradmuo, buvo tąja paskata, kuri traukė mūsų ateivius į Susivienijimo eiles. Prie to taip pat daug prisidėjo demokratinė santvarka ir priešingos nuomonės bei įsitikinimų gerbimas. Tokių principų laikėsi Susivienijimas. Tuo būdu Susivienijimas galėjo išaugti į vieną didžiausių mūsų organizaciją išeivijoje.

Gyvenime nieko nėra pastovaus. Bangavimas jaučiamas visur, nuo jo nėra laisvas nei Susivienijimas. Organizacija 80 metų eigoje turėjo įvairiausių išgyvenimų. Pradžioje ji buvo nedidelė, augo, skilo, silpo, šakojosi, vėl didėjo. Buvo laikai kada SLA turėjo apie 25,000 narių. Nesigilinsim į narių skaičiaus keitimosi priežastis, tačiau turim pripažinti, nors narių skaičius šiuo metu nėra pats didžiausias, tačiau organizacija savo padėtim yra nemažiau pajėgi kaip anais laikais. Savo ištekliais ji dabar yra net žymiai stipresnė!

Sunku šiandien nuspręsti, ar SLA jau yra išgyvenęs savo kulminaciją, tai yra, ar buvo jis pasiekęs savo pajėgumo viršūnę. Jei šiandien narių skaičiumi esam mažesni, tai finansiniai esame daug aukščiau pakilę nei praeities metais, kada narių skaičius buvo apie 25,000. Šį reikšmę turim laikyti organizacijos bangavimu. Jam nuolat vykstant galime laukti naujo SLA narių bangos pakilimo.

...

Rūpinantis Susivienijimo ateitimi mūsų ypatingas dėmesys turi būti nukreiptas į jaunimą ir visą priaugančią kartą. Šie SLA stambios suakties metai reikšmingai sutampa su jaunimo metais. Tai reta ir labai gera proga organizacijos apskritims ir kuopoms sueiti į glaudesnius santykius su jaunimu.

Taigi, tegul šie besibaigiantieji metai nelieka be pėdsakų ir Susivienijimui. O tas daug priklauso nuo mūsų pačių, vajaus darbuotojų ir veikėjų pastangų įrašyti daugiau jaunimo į Susivienijimą. Neabejoju, kad SLA Pild. Taryba sudarys pačias palankiausias sąlygas jaunimo veikimui parodžius jiems didesnio susidomėjimo mūsų organizacijai. Todėl, kalbant apie SLA ateitį, pagrindiniu jo ateities laidu laikykim jaunimą ir stenkimės tarp jo ir Susivienijimo rasti dar glaudesnę ir patvaresnę ryšį.

Reiškiau padėką kuopoms ir organizatoriams atsiliepusiems į vadovybės kvietimą, o kartu su vilčia laukiu, jog ir likusios kuopos bei veikėjai imtis to svarbaus ir pagrindinio darbo ir pagrindinio darbo mūsų organizacijos garbei ir gerovei.

...

Tolimesnė Susivienijimo pasisiekimo paslaptis, kaip praeity taip ir dabar, glūdi mummyse pačiuose. SLA ateitis priklauso nuo mūsų pasiryžimo, darbo ir veiklos. Mes neturim sustingti vietoje ir gėrėtis tik praeities laimėjimais. Todėl mieli broliai ir sesės, pasitikdami Susivienijimo naujo laikotarpio auštančią dieną, atsinaujinkime ir patys, o jaunais mus gali išlaikyti tik gyvas veikimas, kokio iš mūsų laukia organizaciniai įsipareigojimai lietuvių visuomenei ir tautai ir Susivienijimui.

Povilas P. Dargis

Ar Lietuva turės tiesioginį ryšį su visu pasauliu

Vilniuje įvyko tarptautinis pasitarimas dėl tarpkontinentinės šviesolaidinės kabelinės linijos: Japonija–Vakarų Europa tiesimo. TSRS, JAV, Austrijos, Danijos, VFR, Italijos, Japonijos ir Didžiosios Britanijos firmų atstovai tarėsi dėl linijos finansavimo. Numatoma, kai telefoninio ryšio kanalai turės tris šakas: Tokijo–Nachodka–Maskva, Kopenhaga – Kaliningrad – Maskva ir Palermo – Sevastopolis–Maskva.

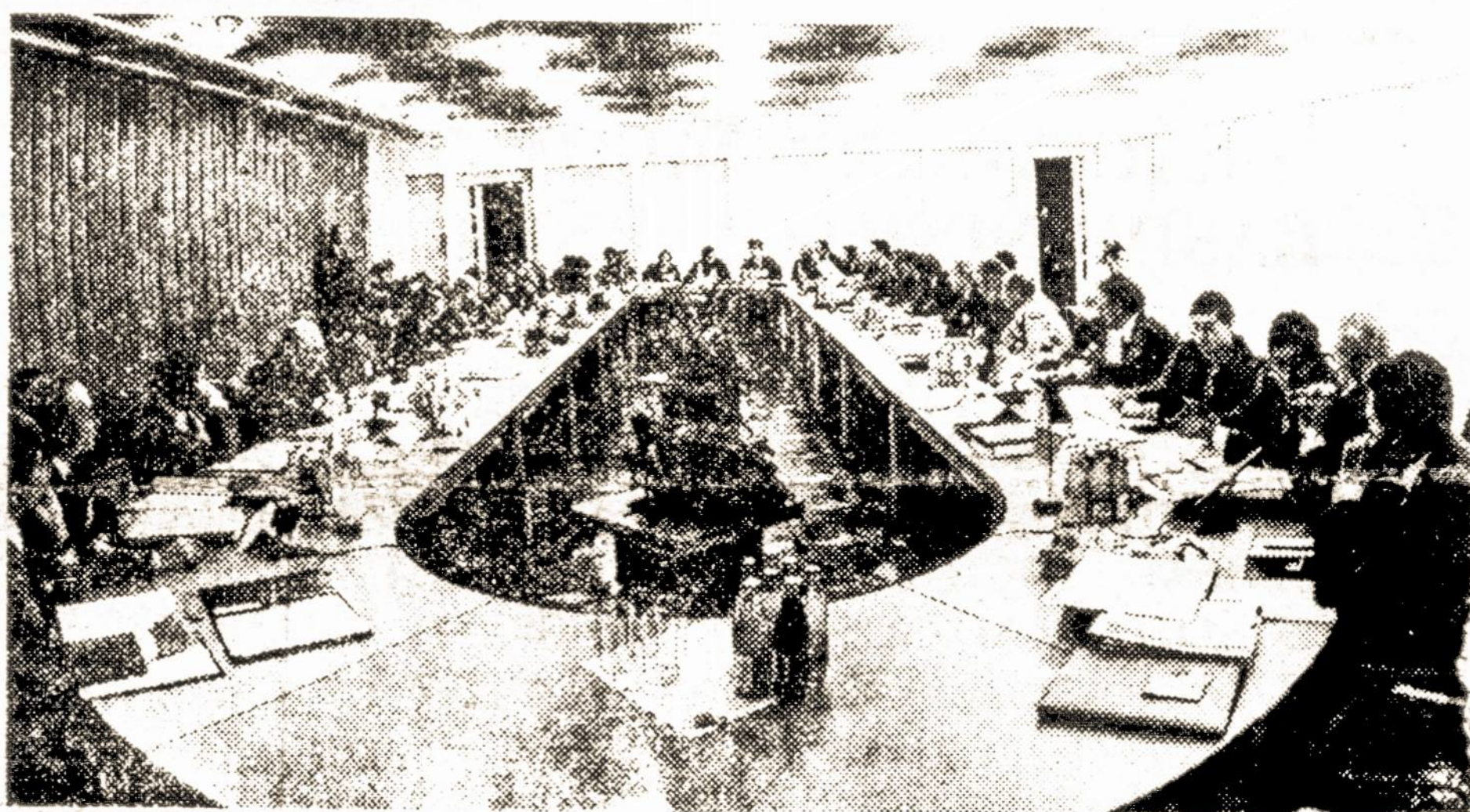
Viena iš linijų bus tiesiama ir per Lietuvą. Ar tuomet turės geresnį telefoninį susisiekimą su užsieniu? – klausiu Lietuvos

TSR ryšių ministerijos vyriausiojo eksperto Kosto Birulio.

– Iki šiol tiesioginio ryšio su užsieniu neturėjome. Su pasaulio šalimis susisiekdavome tik per Maskvą. Jeigu pavyks susitarti dėl vienos poros šviesolaidinės linijos, tuomet turėtume galimybių palaikyti tiesioginius ryšius su daugeliu pasaulio šalių.

Tarpkontinentinės šviesolaidinės kabelinės linijos įrūšimą numatoma pradėti 1991 metais. Vieną iš ruožų žada tiesti Lietuvos ryšių statybos trestas.

Pasitarimo dalyviai tęsia darbą. Rimantas Jankauskas

Pasitarimo metu Vilniuje.

VLIKO TELEGRAMOS VAKARŲ VALSTYBIŲ GALVOMS

Gegužės 19 d. VLIKO pirmininkas dr. K. Bobelis pasiuntė šio turinio telegramą JAV prezidentui George Bush, D. Britanijos ministrei pirmininkei Margaret Thatcher, Prancūzijos prezidentui Francois Mitterand ir Vokietijos Federalinės Respublikos kancleriui Helmut Kohl:

"Pastarųjų devynerių metų bėgyje okupuotoje Lietuvoje vyksta dramatiški įvykiai, susiję su suverenumo ir nepriklausomybės atstatymu. 1989 m. gegužės 18 d. Lietuvos Aukščiausioji Taryba paskelbė deklaraciją, kurioje sakoma, kad Lietuva yra suvereni valstybė. Šie skubiai besirutuliojantys įvykiai reikalauja spartaus Vakarų demokra-

tinių vyriausybių atsakymo ir paramos. Mes prašome Jūsų viešai pareikšti, kad Jūs remiate Lietuvos nepriklausomybės siekį, ypač atsižvelgiant į Jūsų vyriausybės politiką, kuri nepripažįsta sovietinės Pabaltijo valstybių okupacijos teisėtumo."

Tą pačią dieną JAV Valstybės sekretoriui James Baker III išsiųstoje telegramoje dr. Bobelis pareiškė:

"1989 m. gegužės 18 d. Lietuvos Aukščiausioji Taryba paskelbė Lietuvą suverenia valstybe. Lietuvos žmonėms ir Amerikos lietuviams labai reikia Vakarų demokratinių vyriausybių paramos.

SIUNČIANT KNYGAS Į LIETUVĄ ŽINOTINA.

Vykdamas knygų vaju į Lietuvą, reikia jas siųsti registruotu paštu adresu: "Lietuvių kalbos ir literatūros institutas", Antakalnio gt. 6, 232055, VILNIUS, Lietuva.

Į kiekvieną knygą būtina įrašyti "Lietuvos jaunimui". Išsiųstus knygas, tuoj parašyti laišką, nurodant, knygų pavadinimus, pažymint koks yra siuntos registracijos numeris, ir tą laišką pasiųsti adresu: a/d 1204, 232001 Vilnius, Lietuva.

Tėvynė

[ISSN 0040-4071]

SUSIVIENIJIMO LIETUVIŲ
AMERIKOJE ORGANAS

Published monthly except July and August

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 West 30th St., New York, N. Y. 10001
Tel. (212) 563-2210

REDAGUOJA SLA REDAKTORIŲ KOMISIJA
EDITED BY SLA EDITORIAL BOARD
GENEVIEVE MEILIUNAS, MANAGER

Yearly Subscription Rates:
In the United States\$4.00
To Foreign Countries.....\$5.00

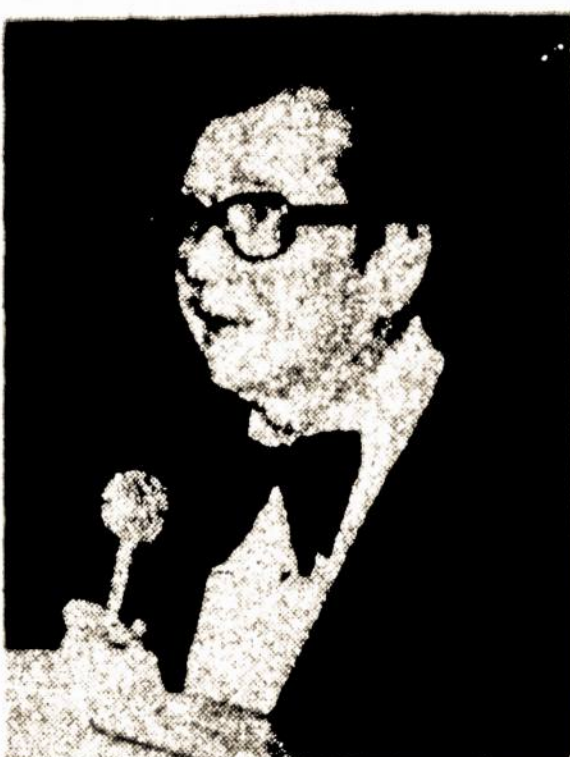
Second Class Postage Paid at
New York, N. Y.

SLA Kuopu pranešimai ir skubus raštai redakcijai reikia atsiųsti
pradžioj mėnesio, kad jie to mėn. laidoj būtų galimi patalpinti.

Keičiant adresą, būtina pranešti senasis adresas. Už skelbimų
turini redakcija neatsako.

NUO SEIMO IKI SEIMO

VYTAUTAS KASNIŪNAS

DRAUGAS IR DRAUGYSTĖ MŪSŲ KASDIENINIO GYVENIMO KELYJE

KAI PRAEJUSIAME ŠIMTMETYJE PRADĖJO IŠ LIETUVOS
ATVYKTI PIRMIEJI LIETUVIAI Į AMERIKĄ, JIE ATSIVEŽĖ
LYG ŠVENTĄ RELIKVIJĄ, SAVAJAME KRAŠTE KLESTĖ-
JUSI ŠIRDINGĄ DRAUGIŠKUMĄ, PASIAUKOJANČIAI
JAŪSMINGĄ BIČIULYSTĘ. SUSIVIENIJIMO LIETUVIŲ
AMERIKOJE PRADŽIOS REIKIA IEŠKOTI ŽODŽIO DRAU-
GAS SAMPRATOJE. DRAUGAS DRAUGĄ KVIETĖ Į AME-
RIKĄ ATVAŽIUOTI, O PIRMIEJI ISISTIPRINĖ ČIA BEGY-
VENDAMI, ATVYKUSIAM DRAUGUI PADĖJO ĮSIKURTI.
TAIP DIDĖJO DRAUGIŲ IR DRAUGŲ SKAIČIUS IR JIE
PRADĖJO KURTI ĮVAIRIAS ARTIMO BENDRADARBIAVI-
MO DRAUGYSTES – LYG ATSKIROS DRAUGŲ GIMINĖS,
SU KITA DRAUGU GIMINE. DRAUGIJĖLIŲ SKAIČIUI
GAUSĖJANT, TARPUSAVIO VIDINĮ RYŠĮ APJUNGĖ
VIENYBĖS ŠŪKIS: VIENINGAI KOVOTI UŽ TAUTYBĘ IR
RELIGIJĄ. DAUGIAU GALVŲ, DAUGIAU IR DARBO
RANKŲ. TAIP GIMĖ SLA, PIJUI PESECKUI PIRMAJAME
SUSIRINKIME PASKLEIDUS ŠŪKĮ: BE VIENYBĖS – NĖRA
KITO KELIO, O VIENYBĖS STIPRYBĘ PUOŠĖ DRAUGAI,
DRAUGIŠKUMAS, DRAUGYSTĖ IR BROLIŠKOJI MEILĖ
TEBESITĖSIA IR DABAR TEBEAUGA.

Draugas, amžina draugystė dainose iš-
dainuota, maldoje išsakyta, dienų ir naktų
kelyje išgyventa. Žodį *draugas* mes tikriaus-
iai kasdien daugiausia kartojame, links-
niuojame, priešdėliais bei galūnėmis kai-
taliojame. Tai mūsų gyvenimo dalis, palydo-
vas, gražioji Dievo dovana. Apie draugą ir
draugystę rašė ir teberašo poetai, knygų
tomus sukūrė rašytojai, muzikai garsais
vainikavo, dailininkai spalvomis puošė,
įvairių sričių mokslininkai, ta tema rašy-
dami, galvas laužė. Mūsų didysis žodynas
to žodžio įvairumui net 7 puslapius skiria;
taip plačiai ir tarmiškai jis vartojamas. In-
tymesne reikšme draugas-bičiulis yra as-
muo, su kuriuo palaikomi artimi pasitikė-
jimu ir meile pagrįsti santykiai. Platesne
prasme mūsų kalboje draugas yra visų pirma
tas, kas drauge su kuo esti arba ką daro —
draugės dalyvis, bendras, bendrininkas.

Dabartinėje gyvojoje mūsų kalboje kartais
draugas skiriamas nuo bičiulio. Draugas
ateina ir nueina, ką atneša, tą nusineša, bet
bičiulis tavo nelaimėje viską atduos, o tavo
laimėje džiaugsmu dalinsis. Taip mane
mokė senelis, visoje apylinkėje žymiausias
bitininkas.

Amerikoje žodis *draugas* vartojamas
labai plačia prasme — *bendrininko* sąvoka.
Mes, atvykę iš Lietuvos, ši žodi vartojame
intymesne prasme. Taip jis vartojamas ir
dabar Lietuvoje, nors komunistinėje siste-
moje jis vartojamas dar kita prasme. Jis ten
yra priverstinai įgyvendintas, kaip prieš-
puolis žodžiui *ponas*.

Kentėje tautų draugystėje su lenkais
"Unijoje", kentėjome ir Sovietų tautų
draugystėje, apie kurią Salomėja Neris
dainavo: "Draugystę mano tau — kaip
saulę, kaip šviesu ilgesi nešu". Nepavyko

JAV Valstybės Departamentas apie Pabaltiečių apsisprendimą

Gegužės 13 d. kalboje apie
JAV-SSRS santykius presiden-
tas George Bush išvardino pen-
kis "pozityvius žingsnius", kurių
Maskva turėtų imtis taikingai
ateičiai užtikrinti: "Sovietai tu-
rėtų išpildyti savo 2-jam Pasauli-
niam karui baigiantis atliktuo-
sius įsipareigojimus paremti visų
Rytų ir Vidurinės Europos tau-
tų laisvą apsisprendimą. (Speci-
fiškai kalbant, reikia atsisakyti
Brežnevo doktrinos). Ateityje
turėtų būti įmanoma važiuoti
nuo Maskvos iki Miuncheno ir
nematyti nė vieno sargybos
bokšto ar spygliuotos vielos.
Trumpai kalbant, nugriaukit
Geležinę uždangą".

Tą pačią dieną į JAV presi-
dento kalbą telegrama reagavo
Pasaulinės Baltų Tarybos pirmi-
ninkas Maida Kari. Anot jo,
prezidento pastaba apie "visų
Rytų ir visame pasaulyje, o ypač
laisvą apsisprendimą" sukėlusi
"gilų susirūpinimą baltams visa-
me pasaulyje, o ypač JAV-ijose,
nes Valstybės Departamento ir

JAV spaudos terminologijoje į
Rytų Europos' sąvoką neįtrau-
kiamos Sovietų okupuotosios ir
ankesuotos Pabaltijo valstybės".
Savo telegramą Kari užbaigia
klausimu: "Pone presidente, ar
Pabaltijo valstybių apsisprendi-
mas yra Jūsų vizijos dalis? Ne-
kantriai laukiame Jūsų atsaky-
mo".

Netiesioginio atsakymo pa-
baltiečiai susilaukė The New
York Times gegužės 19 d. laidos
pirmajame puslapyje. Dienraš-
čio korespondentės Maskvoje
straipsnyje apie Lietuvos Aukš-
čiausios Tarybos deklaraciją ne-
priklusomybės klausimu, mini-
ma, kad The New York Times
pasiteiravo Valstybės Departa-
mento apie jo poziciją dėl Pa-
baltijo valstybių nepriklusomy-
bės. Departamento atstovas
Richard Boucher atsakė: "Mes
tvirtai remiame Pabaltijo valsty-
bių žmonių pastangas atgauti
savo likimų kontrolę. Patys pa-
baltiečiai nuspręs tų pastangų
tempą, kryptį ir galutinius tiks-
lus".

BUSH CALLS ON GORBACHEV "TO SHOW RESTRAINT" ON BALTIC

Bush, writes Hoffman, urged
Gorbachev to take the same
attitude toward the Baltic
unrest as the Soviet leader had
toward the democratic
movement in Poland: "I think
that Mr. Gorbachev's reaction
to the changes in Poland were
extraordinarily understanding
and certainly not militant in any
way. And I hope that would be
the tone as the rapid change
that's taking place in Eastern
Europe goes forward — not just
in Poland but in other countries
as well So let's hope that ...
the change continues to take
place peacefully — and not only
outside the Soviet Union, but in
it."

independence for the Baltic
States. Responding to a
question concerning the Soviet
Central Committee's threat to
the Baltic nations, he noted that
the U.S. does not recognize the
incorporation of the Baltic
states into the U.S.S.R. "We
firmly support the peaceful
efforts of the Baltic peoples to
regain control over their own
political and economic destiny."
The Washington Post. "The pre-
sident told reporters he hoped
Moscow's warning to the Baltic
independence movements does
not foreshadow a crackdown."

U.S. State Department
reiterates support
of Baltic "Peaceful Efforts"

lenkams palaužti lietuvių dvasios, nepavyko
nei Rusijos galiūnams, kurie ėmėsi žygių
net fiziškai sunaikinti lietuvių tautą,
tremdami mirčiai žmones į Sibirą. Nenešė
lietuviai jiems, kaip poetė, nei saulės, nei
šviesaus ilgesio. Jų saulė buvo Lietuva, o
šviesus ilgesys — savoji tauta, sujungusi
žmones į intymios draugystės ratą. Daugelis
jų jungėsi ir į komunistų eiles, pasislėpę
"Stalino saulės" šešėliuose. Jie, negalėdami
dideliais tautiniais kėsniais maitinti tėvy-
ninių, rėmė, kaip išmanydami, bent tru-
piniais, kad išlaikytų gyvą dvasią, ruse-
nančias žiežirbas, tikėdami vieną kartą
uždegti laisvės švyturį.

Matant lietuvių įvairias išskirtinas savy-
bes, reikia pripažinti, kad žodis *draugas* ir
draugystė, kaip didelė Dievo dovana, yra

Tęsiama 3 pusl.

TEVYNĖ, 1989 m. birželio-June mėn.

Draugas ir draugystė mūsų kasdieninio gyvenimo kelyje

Atkelta iš 2 pusl.

išskirtinai charakteringa mūsų būdo savybė. Ji buvo pastatyta ant stiprių krikščionybės pamatų, sekant Kristaus mokslu. Šviesaus draugiškumo keliuėjome abiejų okupacijų metais, ji švytėjo kalėjimuose, koncentracijos stovyklose, Sibire, tremtyje. Kiek daug draugystės plotuose išgyventa heroiško šventumo, mes skaitėme spaudoje, kitų tautybių žmonių pasakojimuose. Draugystės ir kilnaus idealizmo spalvomis nušviestas kelias ir Lietuvai siekiant nepriklausomybės.

Evangelijoje randame apie 20 Kristaus pamokymų apie draugus ir bičiulius. Žymiai daugiau apie artimo meilę, kuri yra draugystės kelrodė ir švyturys. *Mylėk savo artimą, kaip save patį* — tai antrasis savo svarbumu Dievo įsakymas po pirmojo — *Mylėk savo Viešpatį Dievą*. „Tad visa, ko norite, kad jums darytų žmonės, ir jūs patys jiems darykite, nes tai yra įstatymas ir Pranašai“ (Mt 7,12). Tai aukso taisyklė, kuri yra įvaizdi žmonių santykiavime. Kristus įspėja: „Saugokitės netikrų pranašų, kurie ateina pas jus avių kailiye, o viduje yra plėšrūs vilkai“ (Mt 7,15). Jie yra gyvenimo menkystė, niekadariai. Tai rakštys, visuomeninės veiklos pabaisos, draugystės išnaudotojai, šeimų niekintojai. Sokratas tokius veidmainius draugus, kurie ieško draugystės ir jaučia malonumą ką blogai darydami, vadina gyvuliais. Tokiems labai tinka pasakymas, kad nėra sunku mirti už draugą, bet daug sunkiau surasti tokį draugą, kuris būtų vertas tavo pasitikėjimo ir mirties. Tikra draugystė turi būti

apvainikuota kilnia meile, iškilomis dvasinėmis gėrybėmis, atviriausiu bendravimu, heroišku pasiaukojimu, nuomonių jungtimi, nuoširdžiais patarimais, atvirumu iki sielos gilumos, amžinu troškimu kitam gėrio — viso to, kas gera, teigiama, dora.

Turbūt mažai kas galėtų atvirai pasakyti, kad neturėjęs draugo ir nepatyręs abipusės draugystės. Dar mažiau būtų tokių, kurie tvirtintų, kad nenori turėti draugų ir nepripažįsta draugystės. O mažiausia būtų atsiskyrėlių, užsidariusių savo kiaute.

Pirmoji draugystė paprastai užsimezga šeimoje, su motina ir tėvu, su broliais ir seserimis. Po to būna vaikystės, jaunystės, brendimo amžiaus ir žilo plauko draugystė.

Tarp daugelio draugų, išsiskirdami rikiuojasi geriausieji draugai. Tai nuoširdžios bičiulystės rūmų statytojai, ėję su tavimi per vandenį ir ugnį. Juk geroje dienoje visi turi daug draugų, bet tikrą bičiulį tik nelaimėje pažinsi.

Dienų kelyje pasiveja apsiuylimas draugais, jiems tavęs išsižadant, išryškėja apgavystė, blogos pramanytos kalbos, pikti žodžiai, įsiliepsnoja kerštavimo ugnys. Kartais tuo atsilyginama už jiems padarytus gerus darbus, už parodytą draugišką meilę.

Kai kada saulėje išgaruoja išdainuota amžina draugystė, mėnulis ją atšaldo, ir pasilieka žmogus atsiskyrėlis, eremitas, apsiuylęs gyvenimo draugais. Pasklinda jo šauksmas, lyg tyruose; kur dingio anų gerų dienų draugai, kur pasislėpė prisiekta draugystė?

Kai suėmę Jėzų vyriausieji žydų kunigai jį tardė, vienas iš ten buvusių tarnų smogė jam į veidą. Jėzus jam tarė: „Jei pasakiau netiesą, įrodyk, kad tai netiesa, o jei tiesą — kam mane muši“ (Jn 18, 23). Pasitaiko ir draugų tarpe, kai kas nors spjauna tau į veidą, paskelbia įvairias išgalvotas kalbas, suranda būdų skaudžiai apkaltinti, įžeisti. Gal tai iš pavydo, gal kas nors „sakė-pasakė“ paskleidė netiesą ir viską suvertė ant nekalto žmogaus galvos. O reikėjo tik kelių minučių laiko, jei norėjo išsiaiškinti, kur buvo tiesa, o kur netiesa.

...

Kiekvieną rytą aušros spinduliai paskleidžia Kristaus žodžius: „Mylėk savo artimą“, o kiek kartų nakties tamsumoje sužibusias žvaigždes pasiekia skundas: „Kam mane muši?“ Įsidėmėtina vieno draugystės nusivylusio žmogaus laiško ištrauka, rašyta savo draugams: „Ateis diena, kai susitiksime prie šv. Petro vartų, kur pasibučiuos taika ir teisybė. Teisybė jo akivaizdoje vaikščios, o josios pėdom seks Dievo palaima“ (Ps 84, 14). Jei Petras skubėdamas nenorės mano žodžių išklausyti, aš dabar prašau palaukti šurpulingai rūstaut ant manęs, negi jau amžiais man rūstūs būsit? Ir, jei norit, šv. Petro didžioje knygoje galite paskaityti, kad visą gyvenimą jus gerbiau, mylėjau, buvau ištikimas draugas ir pirmąją draugystę laikiau didele ir gražia Dievo dovaną. Žemėje dygs ištikimybė, iš dangaus pažvelgs meliškai teisybė“ (Ps 84, 12)“.

Mirė Susivienijimui padėjusi veikėja

Grace Mitka, President of Lodge 133, So. Milwaukee, Wis., died on May 23, 1989.

The late Mrs. Mitka was born in Lithuania on September 7, 1908, and joined the Lithuanian Alliance of America on December 31, 1940.

She came to this country as a bride in 1934. After her husband's death in 1965 - he was also an active LAA member, she became the Lodge president, and served well until the present time.

She was a most industrious, kind and talented person, presenting herself whenever assistance was needed. At the LAA Convention in Chicago, Mrs. Mitka received a Gold Pin, honoring her years of long service, a pin she was most proud of.

Our deepest sympathy and appreciation for her efforts as Lodge president, are extended to the family in their recent loss.

TEVYNĖ, 1989 m. birželio-June mėn.

Gegužės 23 d. mirė SLA 133 Kuopos pirmininkė Grace Mitka.

Velionė buvo gimusi Lietuvoje 1908 m. rugsėjo 31 d.

I šią šalį atvyko 1934 m. Kai jos vyras buvo tos kuopos pirmininkas, jai teko nuo to laiko pirmininkauti.

Velionė buvo labai darbšti, malonaus būdo. Visuomet kokios pagalbos Susivienijimui ar jo nariams maloniai pagelbėdavo.

Velionė pereitam sukaktuviui Seime Chicagoje apdovanojama auksiniu ženkleliu, kuriuo ji visur mielai pasigirdavo, kad net visi Seimo delegatai ją įvertino. Nariai labai įvertina jos gabumus, ne vien Susivienijime, bet ir už kitus lietuvių darbus.

Giliausią užuojautą reiškia 133 Kp. valdyba nariai. Prie užuojautos prisideda SLA Pildomoji Taryba, SLA Centro tarnautojai, Tėvynės redakcija.

LIETUVIŲ RAŠYTOJAI — P.E.N. KLUBO NARIAI

Gegužės 7–12 dienomis Olandijoje įvyko 53-asis P.E.N. klubo kongresas. Jo darbe pirmą kartą dalyvavo lietuvių rašytojas ROMUALDAS LANKAUSKAS. Grįžęs jis davė interviu „G. k.“

— Kaip vyko kongresas? Kokla jo tema?

— Tema — „Ideologijų galas“. Buvo pranešimų, kalbų, diskusijų. Nuomonės įvairios. Ta pati tema vyko ir pokalbiai prie apskritojo stalo. Pranešimą skaitė ir mūsų išeivijos rašytojas Algirdas Landsbergis. Buvo su idomumu išklausytas.

Apskritai kalbėta apie daugelį rašytojų dominančių dalykų: rašytojų teises, jų persekiojimą kai kuriose šalyse, kūrybos laisvės varžymus. Priimtos rezoliucijos dėl rašytojų persekiojimo Turkijoje, Rumunijoje, Čekoslovakijoje, Vietname, Pietų Afrikos Respublikoje ir kitur, rezoliucija dėl neteisėtai įkalinto čekų rašytojo P. Havelo. Danai ir švedai pasiūlė rezoliuciją, remiančią Pabaltijo tautų teises. Kongresas ją priėmė vienbalsiai.

— Anksčiau TSRS į P. E. N. klubą buvo žiūrėta krelvai, tad kaip patekote į šį kongresą?

— Mano iniciatyva vasario 23 d. Vilniuje buvo įkurtas Lietuvos rašytojų P. E. N. klubo centras. Pirmasis toks Tarybų Sąjungoje. Prieš tai dėl centro įsteigimo susirašinėjau su Algirdu Landsbergiu, Tomu Venclova ir buvusiu tarptautinio P. E. N. klubo prezidentu Frensiu Kingu. Įsteigus centrą ir buvau stebėtojo teisėmis pakviestas į kongresą. Tai, be abejo, ir A. Landsbergio bei T. Venclovos nuopelnas.

— Ar kongresas įteisino lietuvių rašytojų P. E. N. klubą?

— Taip, kartu su keliais kitais, tarp jų ir Rusų rašytojų klubą. Kalbėdamas su žurnalistais pabrėžiau, kad mūsų klubas visiškai nepriklausomas. Dabar mes be jokių tarpininkų galėsime atstovauti lietuvių literatūrai pasaulyje, turėdami savo atskirą nacionalinį centrą.

— Kiek lietuvių rašytojų pasirašė P. E. N. klubo chartiją, įpareigojančią kovoti už rašytojų teises, žodžio laisvę, kritikuoti netinkamus valdžios veiksmus?

— Prieš man išvykstant į Olandiją buvo 25. Olandijoje prie mūsų prisijungė rašytojas A. Landsbergis ir vertėjas S. Goštautas. Paskui tikriausiai prisijungs ir daugiau užsienyje gyvenančių autorių. Sutarta, kad lietuvių rašytojų P. E. N. klubo centras nuo šiol bus Vilniuje.

— Kaip kitų tautų rašytojai reagoavo į lietuvių priėmimą?

— Labai palankiai ir draugiškai, išskyrus, kaip atrodo, Maskvos ir Vokietijos Demokratinės Respublikos rašytojus, kai jie suabejojo rezoliucija dėl Pabaltijo. Maskviškiai mėgino intriguoti. Tačiau kongresas vis dėlto vienbalsiai pasisakė už mūsų P. E. N. centro priėmimą.

R. V.

HAMILTON, ONT., CANADA

MIRĖ

JUOZAS ŠARAPNICKAS

A.A. Juozas Šarapnickas, 76 m. viengungis, St. Catherines miestelio gyventojas. Turėjo nuosavą namą, tačiau maždaug jau nuo praeitų rudens metų — sunkiai sirgo.

Buvo gimęs Sedoje Lietuvoj 1913 m. liepos 5 d.

Palaidotas per vietos lietuvių katalikų bažnyčią birželio 30 d. Palydoje dalyvavo nemažai tautiečių. Jų tarpe iš Hamilton, kaip organizacijų atstovai atsisveikino Hamiltono SLA 72 Kuopos atstovai; vicepirmininkė K. Mikšys ir sekretorius J. B. Bajoraitis.

A. a. Juozas gyvendamas savo miestelyje dažnai atvykdavo ir į Hamiltoną, nes čia turėjo iš Lietuvos gerų kaimynų, pažįstamų, prietelių. Pagaliau, čia dažnai atvykdamas turėjo mintyje įkurti lietuvių organizaciją.

Turėdamas galvoje Amerikoje esančią sveikatos draudos Susivienijimą Lietuvių Amerikoje, čia ir įsteigė SLA 72-ąją Kuopą.

Gavęs pritarimą iš sutiktų hamiltoniečių ir jo paties miestelio prietelių, Susivienijimo Lietuvių Amerikoje kuopa įkurta Hamiltone 1962-aisiais metais.

Sušaukus jos narių susirinkimą Hamiltone, išrinkta ir pirmoji valdyba. Pirmininku eilę metų yra buvęs ir buvo jos įkurėjas Juozas Šarapnickas.

Norėdamas sustiprinti veda-

mą SLA finansine prasme renginių formoje, prie Paris miestelio susirado lietuvių tautietį su nuosavais namais ir žemės sklypu.

Tai buvo A. Padolskis, kuris leido mūsų organizacijai ten rengti gegužines. Į jas atvykdavo nemažai tautiečių iš Hamiltono, St. Catharines ir kitų miestelių, nes gegužinei toji vieta buvo labai patogioje vietoj; galėjome laiką gerai praleisti gegužinės gražiomis dienomis pavaikščioti gražiu sodu, pasimaudyti ten pat mažame ežerėlyje, ir mėgėjai turėjo progos ten pat pasižokti prie lietuviškos muzikos ar bent tik pakvėpuoti švriu oru. Viskas vyko tolumoje nuo miesčio niškų dulkių.

Bendrai paėmus, velionis mėgo lietuvių visuomenėje dirbti, niekad nepagailėdavo nuosavų lėšų.

Velionis Hamiltone paliko lietuvių organizaciją, jau eilę metų veikiančią Susivienijimo Lietuvių Amerikoje 72 Kuopą Hamiltone. Turbūt ji niekad nepranyks, kol čia gyvens dalis lietuvių. Bendrai paėmus, šis žemaitis iš Lietuvos, buvo darbščiu tautiečiu šiame krašte lietuvių reikaluose. Pagaliau, jis buvo ir lietuvių spaudos darbuotoju.

Maždaug man buvo tiek žinoma apie amžinybės iškeliausį Juozą.

Lai būna jam lengva Kanados žemelė. L.P.

Albiną Trečioką, kaip SLA Garbės narį, atsisveikinti atvyko SLA Kanados artimųjų kuopų atstovai: iš k. į d. — Kostas Jonušas, atstovaujantis SLA 278 Kp., St. Catharines, Ont.; Tautinės S-gos atstovė iš Toronto Birutė Abromaitienė, Lydija Abromaitienė; Lydija Novogrodskienė ir Ona Indrelienė, atstovavusios SLA 236 Kuopai, Toronto, Ont. ir Juozas Šarapnickas, atstovavęs SLA 72-ąją Kp., Hamilton, Ont. Jono Valaičio nuotrauka

1989 m. birželio 17 d.

Galia Žilionis, 3 Kuopa, Elizabeth, N.J., gimusi Rusijoje. Prie SLA prisirašė 1960 m. birželio 30 d., mirė 1989 m. sausio 8 d. Apdrauda išmokėta velionės dukteriai Eglei Žilionis-Dudėnas.

Stella Dulkė, 57 Kuopa, Worcester, Mass., gimusi Lietuvoj. Prie SLA prisirašė 1939 m. kovo 7 d., mirė 1989 m. balandžio 8 d. Apdrauda išmokėta velionės sūnui John Balunas.

Viktorija Gillis, 126 Pav. Kuopa, New York, N. Y., gimusi Forest City, Pa. Prie SLA prisirašė 1931 m. balandžio 12 d., mirė 1989 m. birželio 1 d. Ap-

drauda išmokėta sūnėnui Donald Glish, Sr.

Frank Malasky, 153 Kuopa, Du Bois, PA., gimęs Du Bois, PA. Prie SLA prisirašė 1923 m. lapkričio 4 d., mirė 1989 m. gegužės 27 d. Apdrauda išmokėta velionio žmonai Anna M. Malasky.

Louis E. Plekavich, 330 Kuopa, Dorchester, Mass., gimęs Cambridge, Mass. Prie SLA prisirašė 1939 m. gegužės 1 d., mirė 1988 m. gruodžio 26 d. Apdrauda išmokėta velionio žmonai Nellie Plekavich.

Nuo 1989 m. pradžios iš viso \$35,733.00

TRANSPLANTED MONTREALER SCORES A FIRST IN B.C.

Dr. Virginia Gudas, a former Montrealer and a graduate of Newfoundland's Memorial University, ushered in a new era for B.C. when she performed the province's first heart transplants in December. The 35-year-old surgeon led a team of 10 surgeons, anesthetists and nurses at Vancouver General Hospital to give British Columbians Lorne Beecroft and Tony Beefink new hearts. She is the only woman in Canada performing cardiac transplants.

(The Medical Post, Toronto, Ont. Feb. 7, 1989)

LITHUANIAN FOLK MELODIES FOR YOUNG PIANISTS AND SINGERS

A selection of Lithuanian Folk Melodies has been compiled and arranged by composer Giedra Gudauskas. There are 14 songs in Lithuanian and English, with English adaptation by Vita Kevalaitis.

Some arrangements are in low keys, so that even less vocally gifted children can sing the tunes.

Chord notations are included for accompaniment by various instruments.

The book is a perfect gift for every child of Lithuanian descent or mixed parentage.

Available at "Lithuanian Days" 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, Ca. 90029. (\$5 plus postage).

Sekanti Tėvynės laida išeis rugsėjo-September mėn. Korespondentai prašomi prisiųsti raštus kuoanksčiausiai, kad galėtų me nevēluoti Tėvynę išleisti laiku.

Išmokamos apdraudos

1989 m. birželio 3 d.

Juozas Vaičjurgis, 308 Kuopa, Brookline, Mass., gimęs Lietuvoje. Prie SLA prisirašė 1951 m. gruodžio 13 d., mirė 1989 m. vasario 1 d. Apdrauda išmokėta velionio žmonai Valerijai Vaičjurgis.

Katherinc A. Bartkus, 999 Kuopa, New York, N. Y., gimęs Chicago, IL. Prie SLA prisirašė 1963 m. liepos 1 d., mirė

1989 m. gegužės 3 d. Apdrauda išmokėta velionės dukteriai Kathleen Vaičkus.

Alberta Verbyla, 999 Kuopa, New York, N.Y., gimęs Waterbury, Conn. Prie SLA prisirašė 1933 m. gruodžio 31 d., mirė 1988 m. kovo 2 d. Apdrauda išmokėta velionio žmonai Helenai Verbyla.

ROSLINDALE, MASS.
LAA LODGE 202

Kathryn Namaksy, Secretary of LAA Lodge 202, Roslindale, Mass., died on May 20, 1989.

The late Kathryn Namaksy was born in Liepaja, Latvia on November 15, 1905, and joined the Lithuanian Alliance on May 1, 1940.

Our deepest sympathy and appreciation for her efforts as Lodge Secretary, are extended to the family in their loss..

* * *

May 26, 1988

Lith. All. of America
301 West 30th St.
New York, N.. Y.

Att.: Secretary
Lodge 202, #57808

I am enclosing my dues of \$13.48 for 1988. I have been hospitalized with emergency surgery, and am now recuperating slowly. Both Adolph and I were active in the doings of the LAA. Adolph was N.E. organizer for the 2nd district, and I was chairman of the Junior Committee.

Also, as chairman of Chapter #17 of the BALF, we collected clothing, ran benefits, and sent a substantial amount of clothing & money to New York. As I attended a conference at N. Y. to bring a check for \$6000 to present to their N. Y. office, Dr. Vinkas who was then secretary of the LAA suggested I remain to go Monday to receive ex-pres. Smetona, who was due to arrive Monday. He looked very fit, and wore his fur lined coat, which later caused him to lose his life in Cleveland. His tired wife looked like a poor relation. I later attended the dinner held

in N. Y. I sat there loving speeches which lasted into the morning hours. I also know both wives of J. Valaitis, as I also had him at my home for four days after he came back from Germany. I took him to S. Boston and we visited various businessmen. There he got quite a few donations. We planned dinner-dance for our young members, and to finance this we collected program adv. to give free tickets to our members and their wives or girl friends. Later I was on the interpreters role when the government brought the DPs from Germany. The International Institute of which I am a member received all the various documents that they re-

ceived. There were degrees, birth & marriage certificates, and these were duly sent to me for translation. I did interpreting at Immigration and for the various court cases. For these I was paid. One of my women friends asked me what I get out of this service, and I told her my satisfaction came from being able to help others.

Now my efforts are to enjoy my grandchildren, as my daughter has three boys, all married now, and they have their children. I am a great grandmother to Richard 3rd and Scott Louis 2 years and two more are due in July & August. That is my pride and joy.

Amžinam poilsiui

MIRĖ KATHRYN
NAMAKSY

Gegužės 20 d. mirė plačiai žinoma, ypač Bostone ir apylinkėje populiari SLA veikėja SLA 202 Kuopos finansų sekretorė Katharin Namaksy, gimusi Liepojoje, Latvijoje 1905-aisiais metais lapkričio 15-ąją. I SLA įsirašė 1940 m. gegužės 1 d.

SLA nariai ir visi velionę pažinojusieji lietuviai ir kitataučiai korespondentę šio pranešėją įpareigojo visų vardu pareikšti gilią užuojautą jos šeimai. Prie užuojautos prisideda ir SLA Pildomoji Taryba, SLA Centro tarnautojai ir Tėvynės redakcija.

Žemiau prisiųstas velionės laiškas, atrodo gali būti parašytas iš ligoninės.

* * *

My daughter is very good, taking me to various visits to doctors and today I am going to a luncheon which is held every month. Another that I enjoy all anniversaries and birthdays I take medication as they found so much that was lacking, but I do so faithfully. This has been quite a summation, but as I have been active in Amer. Women's clubs, going to the U. Nations on these occasions with our State delegations, and attending 3 national conventions of the General Federation of Women's clubs. There were 5000 delegates when it was held in Wash., D.C. We met at D.A.R. headquarters, and A. Devenis represented International clubs. I met a woman doctor from Egypt, so unusual for a woman to be professional. My friend suggested that I write a book about my experiences, I have given it some thought, but keep procrastinating.

Keep in good health. That is most important.

Kathryn A. Namaksy

JAV PAREIGŪNAI BAGAŽA, TIKRINS KRUOPŠČIAU

Washington, D. C. – JAV transporto ministras S. Skiner paskelbė, kad kai kuriose tarptautinėse linijose, kurias aptarnauja Amerikos aviacijos kompanijos, bus sustiprintas bagažo tikrinimo režimas. Ypač kruopščiai bus tikrinami visi keleiviams priklausančios kasetiniai magnetofonai, radijo imtuvai, portatyviniai kompiuteriai ir kita elektronika. Inspektoriai ne tik atidžiai apžiūrės ir įjungs šiuos prietaisus, bet kai kuriais atvejais ir juos atidarys.

Šios atsargumo priemonės imamosi dėl kompanijos "Pan Am" lėktuvo katastrofos. Jis buvo sunaikintas praėjusių metų gruodžio mėnesį, kai skrido virš Skotijos, sproguos plastikinei bombai, paslėptai kasetiniame magnetofone.

Atostogaudami įrašykite į SLA
šeimą naujų narių, ypač jaunimo,
kuriam SLA perduos senoji karta.

SLA istorija ir

Didysis Albumas su keliais šimtais nuotraukų ir yra Amerikos lietuvių veiklos apibūdinimas. Norėdamas tą istoriją žinoti, tepasinaudoja patrioto lietuvių tautos puoselėtojo Lietuvos himno autoriaus dr. Vinco Kudirkos Lietuvos himne patarimu:

Iš praeities stiprybę semkime!

SLA Albumą ir istorijos knygą galima užsisakyti SLA Centre, nebrangia kaina, prisiunčiant kaip ir auką SLA Našlių ir Našlaičių, stipendijoms ar bet kuriam kitam SLA lietuvių stiprinti fondui!

Norintys Amerikos lietuvių gyvenimo išsamią istoriją žinoti, beveik viską — gerą, blogą, pergyvenimus, laimėjimus, ir klaidžiojimus, kol pirmieji į Ameriką atvykę lietuviai tikrąjį gyvenimą patyrė ir sužinojo, kad

Vienybėje galybė.

kelios pirmosios lietuvių draugijėlės prieš 103 metus susijungė į stiprią ir visiems lietuviams labai naudingą, ir reikalingą organizaciją, kurią pavadino

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje

Užsakyti knygas, kaip dovanas artimiesiems, švenčių proga, taip pat liktu kaip ne vien šventėms dovana, bet kaip dovana visam amžiui.

Susivienijimo Lietuvių Amerikoje

UŽUOMAZGA

**Šis straipsnis, netaisę kalbos, perspausdiname
taip, kaip jis parašytas Lietuviškoj Gazietaj
1879-aisiais metais 16-ajame numeryje.**

Pomirtinės ir ligoje pašalpos pasidarė gyvybiniu reikalu Europoje 17-tame šimtmetyje, pirmiausia pramonėti ir miesčionėti pasišovusioje Anglijoje, kur gausėjančios, skurdžiai apmokamos darbininkų masės būdavo paliekamos Dievo valiai. Darbo žmonės ėmė burtis į broliškos savišalpos draugijas. Idėja persimetė Amerikon, nes vienu metu Jungtinės Valstijos, būdamos Anglijos kolonijomis, savo gyvenimui pasisavino nemažai angliško apraiškų. Kituose Europos kraštuose broliškumą dalinai puoselėjo slaptos masonų ("murninkų") kuopos, bet jos daugiausiai veikdavo aukštuomenėje. Vilniuje, pavyzdžiui. 1776-1778 metais buvo mūsų ponijos Gordliwy Litwin (Išdidus lietuvis) kuopelė.

Lietuvoje, žemės ūkio kraštui, miestelėniška-darbininkiška broliška savišalpa atrodė mažai reikalinga, nes valstiečiuose artimi giminės pasirūpindavo ligų ir laidotuvių atvejais. Tačiau, apsigyvenant gausesniais būriais smarkiai pramonėjančioje Amerikoje, tokia savišalpa pasidarė būtinu dalyku ateiviams lietuviams, kurie naujame krašte patį gyvenimo buvo verčiami imtis pramoninių darbų, uždarbių pelningesnių negu žemės ūkiuose.

Tokiu būdu, siuvėju prieš 1885 metus New Yorke apsigyvenęs V. Džiankauskas, vienas Susivienijimo pradininkų, jaunystės draugui dr. J. Basanavičiui, gyvenusiam tada Bulgarijoje laišku rašė: "Lietuvninkai čia turi savo draugystes, daugiausia broliškos pašalpos". Toliau pasakojo, kad "gyvena dideliais būriais, vienoje ar kitoje vietoje, todėl nenuatausta ir nepameta kalbos bei kitų lietuvių brangių dalykų. Laišką Basanavičius išspausdino savo Aušroje, 1885 m. liepos mėn.

Broliškos savišalpos susivienijimai amerikiečiuose ypač ėmė dygti po Tarpusavio karo (1861-1865) Amerikoje, po kurio Amerika pasuko pramonėti ir miesčionėti. Nustatyta: kad šių susivienijimų per 1890-1900 dešimtmetį suorganizuota net 65. Pirm to, amerikiečiuose veikė Anglijos pavyzdžiu 1819 m. sukurta Odd Fellows organizacija ir Forresters (1836) Grynai amerikietiškas buvo būdingu Order of Red Men (indėnų) vardu susivienijimas, įkurtas 1834. Vėliau atsirado Elks (1868), Moose (1888) ir Eagles (1898).

Pirmas tautiniu pagrindu susivienijimas buvo airių Ancient Order of the Hibernians (1836). Po jų pirmieji susiorganizavo lenkai (Związek, 1880), po to čekoslovakai (1884), lietuviai (1886), žydai (1888), graikai (1892), vengrai, slovėnai, kroatai ir ukrainai (1894), italai, rusai ir norvegai (1895). Kai kurios tautybės turi po keletą susivienijimų. Daugiausia, lenkai (14); juos seka slovakai (7); rusai (6); lietuviai, slovėnai bei ukrainai turi po 4.

Lietuvių susivienijimai yra šie: Susivienijimas Lietuvių Amerikoje (suorganizuotas 1886, inkorporuotas 1889); Susivienijimas Lietuvių Romos Katalikų Amerikoje (suorganizuotas 1901, inkorporuotas 1905); Lietuvių Moterų Romos Katalikų Sąjunga inkorporuota 1919); Lietuvių Darbininkų Susivienijimas (inkorporuotas 1930).

Tais metais, kai susiorganizavo lietuvių Susivienijimas (1886) šešiolika jau veikiančių broliškos savišalpos organizacijų sušaukė savo pirmąjį kongresą, kuris įkūrė ryšių centrą, prie kurio dabar priklauso 97 susivienijimai, jų tarpe ir lietuvių. Jie 1972 metų pabaigoje turėjo 9,587,661 narį ir 56,168 kuopas bei valdė virš penkių bilijonų dolerių turto. Tai gana stambi Amerikos gyvenime pinigine apyvarta.

Pomirtinės ir pašalpos ligoje yra dalis bendro apdraudos verslo. Čia sutelkiamiems kapitalams netrukus prireikė valstybinės apsaugos, todėl JAV Kongresas 1900 metais išleido pirmąjį įstatymą. Dešimčiai metų praėjus, patys susivienijimai sukvietė konferenciją į

Mobile, Ala., kurioje buvo nustatytas privalomas narių mokeskčių didumas, atitinkas moksliškai nustatytą mirčių atsitiktinumą, pagal vadinta Table of Mortality.

New Yorko valstija pirmoji išleido susivienijimų finansams tvarkyti įstatymą (1912), pagal kurį ir kitos valstijos, viena po kitos, priėmė tolygius įstatymus. Prie jų neprisitaikantiems susivienijimams buvo uždrausta veikti. Savo metu ir lietuvių Susivienijimas pergyveno mokestinio persitvarkymo audras.

Istorikui šiandien nelengva susekti šaltinius, iš kurių broliškos savišalpos idėja atsirado ir brendo Amerikoje apsigyvenančiuose Lietuvos valstiečiuose. Atrodo, kad greta ekonominio reikalo čia labai stipriai veikė tautinė idėja, pasireiškusį noru "pakelti lietuvių", būtent, juos kultūrinti ir vienyti bendram darbui tėvynės Lietuvos gerovei. Politinė idėja kyšo pačioje pirmoje lietuvių suorganizuotos pašalpinės draugijos konstitucijoje, kurios pavadinimą prof. V. Biržiška mums išsaugojo. Jos antraštė skelbė: "Ustanawiyas taworczyztes broliczkos pamaczies po wardu Szt. Kazimieriaus Karalaiczio Patrono Lenku ir Lietuwos. Wienybe Paloku su Lietuwa uždetos 1875 metuose (1 d. sausio). Druku Kurjero New Yorko pas T. Janickj, Brooklenie, N. Y. 1877". Ji buvo šešiolikos puslapių.

Ekonominę brolišką savišalpą ir tautinę idėją pynė pirmasis propagandinis straipsnis pirmame Amerikos lietuviams skirtame laikraštyje, kurio pirmas numeris pasirodė New Yorke 1879 m. rugp. 16 d. Tai buvo Lietuwiszka Gazietą, kuri skelbėsi esanti "raszta paszwenstas del Lietuwninku Amerikoje". Dešimtam laikraščio numeriui lenkų reformatų pranciškonų vienuolis, kuris pavardė rašė Augustinas Zeytz, parūpino straipsnį "Keli žodžiai apie taworczyztes", kurio turinį Šliupas atpasakojo Aušroje (1885 m. nr. 10-11).

Lietuvišką Gazieta leido ir redagavo, Vilkaiviškio apskrityje 1838 m. gimęs, mokytojas Mykolas Tvarauskas, kuris, 1863 metų sukilime prieš rusus pašautas, pasitraukė į Rytprūsius, iš kur 1873 m. atvyko Amerikon. Dvejus metus sčia pagyvenęs, 1875 m. įgijo spaustuvėlę Shamokin, Pa. ir pradėjo leisti pirmą Amerikos lietuviams skirtą ir Amerikoje spausdintą knygą, kurios pavadinimas pasak prof. V. Biržiškos, buvęs "Tlumoczys arba Slownikas Angielckaj-Lietuwiszkas ir Lietuwiszkej-Angielckas del greito ir langwo izmokimo sznekos angielckos. Su uwogomis ir apraszimu kožno kajp rejek isztart. Sudetas per Mikola Twaraucka. (iszdawimas pyrmas). Shamokin, 1875. Kasztu ir Spaustuwe Mikolo Twaraucko".

Pirmieji šeši puslapiai buvo nenumeruoti, kiti 159 numeruoti. Juos išspausdinus, spaustuvė sudegė, o anose liepsnose žuvo ir pirmoji Amerikoje išspausdinta lietuvių kalba knyga. Leidėjas, tačiau, atrodo bus vieną egzempliorių pasiuntęs į Lietuvą, turbūt, pasididžiuoti giminėms. Šis egzemplorius buvo atsitiktinai rastas vienos pradinės mokyklos pastogėje Užnemunyje. Jį 1930 m. nupirko Kauno universiteto biblioteka.

Be Tlumočiaus ir Lietuviškos Gazieta, Tvarauskas pabandė leisti ir kitas knygas bei laikraščius, bet su tomis pastangomis jis neįsigyveno. Tolimesnis jo gyvenimas nežinomas. Tik Vienybės redaktorius Juozas O. Širvydas 1912 m. dienynė rašė, jį susitikęs Maspeth, N. Y. ir jis prašęs parašyti atsiminimus, kurių vis dėlto jis nesulaukė. Lietuviška Gazietą turėjusi 132 skaitytojus.

Zeytzas savo straipsniu šiems skaitytojams priminė, kad Amerikoje "vokiečiai, anglai ir žydai įsirašo į keletą draugijų". Susirgę, gauna po \$20, \$30, ar \$50 savaitei. Vyru mirus, našlė gauna \$1,000. Todėl skatino lietuvius rašyti "į daugelyje parapijų jau veikiančias lietuvių ir lenkų draugijas". Nepamiršo ir tautinės idėjos. Sake: "Riškimes į krūvą", kad lietuvių reikalais, "būtumėm kaip gvardija". Paskutiniame Gazieta numeryje jis sušunka: "Neleisime, kad mūsų žmonės būtų lenkų persekiojami; gana jau viską, kas lietuviška, niekinti". (L.G. nr. 16, 1879).

In March the Soviet Union held elections for delegates who will select the Supreme Soviet of the U.S.S.R. In Latvia, Lithuania and Estonia, local nationalists won most of the seats, upsetting several senior party officials.

Significant headway was made by the popular front movements in the Baltic states. All three newly formed popular front groups are seeking greater political and economic freedom from Moscow. Some openly advocate full secession from the Soviet Union. Since their creation last summer, all three groups have consistently staged well organized campaigns.

The Communist party is still, by far, the majority in the newly elected Soviet Parliament.

Nevertheless, all three Baltic groups are expected to work together in the Moscow assembly.

AMERIKIEČIAI APIE SLAPTUOSIUS PROTOKOLUS

[Atkelta iš 1 pusl.]

Tarybinė pusė nepripažįsta mikrofilmo autentiškumą, rašo „The New York Times“. Praėjusių metų rugpjūtyje juo viešai suabejojo toks autoritetingas žmogus kaip Valentinus Falinas, tuo metu „Novosti“ agentūros valdybos pirmininkas, tvirtindamas, kad slaptieji protokolai suklastoti.

Tačiau Merilendo universiteto profesorius Džordžas Kentas aiškina priešingai: „Mikrofilmas kaip tik patvirtina protokolų autentiškumą įtikinamiau, negu originalas. Mat protokolas buvo nufotografuotas drauge su daugybe kitų dokumentų, kurių tikrumas neabejotinas. Išties mikrofilmo ritinį daug sunkiau suklastoti, negu atskirą dokumentą“.

Trofėjinis reicho URM dokumentų mikrofilmas šeštojo dešimtmečio antroje pusėje buvo anglų perduotas Vakarų Vokietijos vyriausybei.

VFR ministrų kabineto atstovas spaudai birželio 2 dieną Bonoje paskelbė, kad federalinis kancleris Helmutas Kolis, pildydamas asmeninį Michailo Gorbačiovo prašymą, dar gruodžio mėnesį liepė perduoti mikrofilmo kopijas tarybiniams istorikams.

Amerikos kongreso senato rūmų užsienio reikalų komitetas, rašo „The New York

Times“, šiuo metu tiria ryšį tarp 1939 metų susitarimų bei Baltijos respublikų aneksijos. Senatorius iš Šiaurės Karolinos valstijos Džesis Helmsas, kuris vadovauja tyrimams, sako, kad „tolesnių įvykių grandinė patvirtina slaptyjų protokolų buvimą“.

Šioje istorijoje yra keletas įdomių sutapimų. Pirmiausia slaptyjų protokolų mikrofilmas buvo iškastas iš žemės Erfurto apygardoje, su kuria mūsų Respublika dabar draugauja.

Antra, Tarybų Sąjungos vyriausybė kreipėsi į Boną dviem mėnesiais vėliau, negu tą padarė „Tiesos“ redakcija. Dar gruodžio 20 dieną mūsų laikraštis išspausdino ne tik protokolų fotokopijas, bet ir oficialius Vakarų Vokietijos URM paaiškinimus apie jų autentiškumą. Deja, į Mąskvą nusiųsti dokumentai ten viešai ir nebuvo publikuoti.

Beje, dar visai neseniai vienintelė publikacija Rusijos Federacijoje apie 1939 metų protokolus buvo straipsnis, pasirodęs Novosibirske. Jį man Taline rodė Estijos žurnalistų sąjungos pirmininkas M. Miuris. Tai buvo persi-
spausdinimas iš... „Tiesos“.

Kas pasirašė sąjunginę sutartį?

Vilius KAVALIAUSKAS

Jau greit pusmetis, kai „Pravdos“ laikraštis neturi Lietuvoje nuolatinio korespondento. Galbūt tai ir mūsų, žurnalistų, kaltė. Šiuo metu susiduriame su keistu dalyku — nelabai kas nori eiti dirbti į centrinis sąjunginius laikraščius. O susitarimas, jog straipsnius apie sąjungines respublikas ruoš jų žurnalistai, kol kas neįgyvendinamas.

Trečiadienio „Pravdoje“ apie Pabaltijyje vykstančius procesus rašė Sąjunginio teisės neakivaizdinio instituto profesorė N. Michaliova ir Gruzijos KP CK marksizmo-leninizmo universiteto rektorius S. Papidzė. Viena — teisininkė, kitas — filosofas. Tačiau straipsnyje „Federatyvinė sąjunga“ man nepavyko aptikti, kad autoriai lankėsi Pabaltijyje, patys betarpiškai aiškinoši čia vykstančius poslinkius ir jų priežastis. Tuo tarpu priekaištai pateikiami rimti.

Pabaltijos respublikos, jų visuomeniniai judėjimai kaltinami kone bandymu sugriauti federaciją, išstoti iš TSRS ir atkurti buržuazinius režimus. Iš esmės taip traktuojami Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos gegužės 18 dienos nutarimai, Respublikos Konstitucijos pataisos, atitinkamos ankstesnės Tarybų Estijos parlamento deklaracijos.

Straipsnio autorius ypač šokiruoja pasiūlymas respublikų santykius grįsti sutartimi. Jie įrodinėja, kad tokia Sutartis jau buvo pasirašyta 1922 metais ir ją rašyti iš naujo nėra teisinio pagrindo. Tačiau jeigu taip, tai ištiesios devynios respublikos yra Sąjungos sudėtyje neteisėtai, nes susikūrė arba buvo įjungtos ge-

rokai vėliau. Jokios Sutarties niekas nepasirašinėjo ir su Lietuva. Ribentropo-Molotovo paktas, apie kurį straipsnyje nėra nė užuominos, šio dokumento tarsi neatstoja... Beje, autoriai nutyli ir 1940 metų istorines realijas. Ar ne todėl, kad pasirinktai straipsnio koncepcijai jos nepalankios?

O pagaliau net Gruzijos žmonės ar žino 1922 m. Sutarties tekstą, kurį jų vardu pasirašė tuometinės Užkaukazės Federacijos vadovai? Nejaugi reikia bijoti atnaujinti, pritaikyti laikmečiui daugelio tautų interesus liečiančius dokumentus? Kaip tada įgyvendinti lenininį tautų laisvo apsisprendimo principą? Ir kas reikalinga — ar valstybė tautoms, ar tautos valstybei?

Vadovaudamiesi nukaršusiomis kategorijomis, straipsnio autoriai čia pat siūlo praktiškai atimti iš respublikų išėjimo iš TSRS galimybę, priimant specialų Federacijos įstatymą, kuris „numatyty mechanizmą, kaip atlyginti Sąjungos biudžetui išlaidas Respublikos vystymui, valstybines dotacijas, sąjunginio pavaldumo įmonių demontažą“ ir t. t. Iš karto bauginama didelių grupių žmonių persikėlimu, pri-
verstine migracija.

Teigiama, kad „visišką, neribotą suverenitetą turi tik TSR Sąjunga“. Jeigu bus priimama TSRS Konstitucija, autoriai siūlo toliau mažinti respublikų teises. Centralizuotas vadovavimas čia vadinamas „Sąjungos valstybinio suvereniteto materialine baze“.

Aptariama publikacija išspausdinta su rubrika „Artėjančiam TSKP CK plenumui“. Tarpnacionaliniai santykiai — svarbi mūsų šaliai sfera. Todėl privalom vertinti kiekvieną objektyvią nuomonę. Tačiau ši, atrodo, tik pridengta „mūsų reikalų žinovo iš Užkaukazės“ pavardė. Juk straipsnyje net nepamirėta svarbiausia — kad tarybinės respublikos į šį TSRS politinės bei ekonominės reformos etapą atėjo skirtingai pasiruošusios. Argi dera visur matyti piktas užmačias — net siekime gyventi gražiau ir turtingiau. Pavyzdžiui, ar reikia vadinti „absurdiškais“ planus kovoti prieš jau nebesustabdomą infliaciją, įvedant respublikų pinigus? Juk kitų receptų sustabdyti rublio drastišką nuvertėjimą niekas nesiūlo.

N. Michaliova ir S. Papidzė kelia daugelį respublikų įže-

džiantį teiginį: „Rusija kartu su Ukraina ir Baltarusija tempia ant savo pečių pagrindinę sąjunginio biudžeto našlą“. Ach tie visi kiti — išlaikytiniai, ir niekas daugiau... Pasirodo, per tą nepakeliamą našlą ir įsipareigojimus kitoms respublikoms Rusijos Federacijos socialiniai rodikliai blogiausi šalyje. Jeigu taip, tai kodėl autoriai nesidžiaugia Pabaltijos ekonomistų sukurtą koncepciją kiekvienai respublikai gyventi geriau? Tačiau logikos nėra ir kituose jų teiginiuose.

Straipsnyje siūloma Pabaltijos respublikoms žvelgti į Vakarų Europą, kur vyksta integracijos procesai, kur atidaromos, o ne uždaromos sienos. Procesai, kurie vyksta Pabaltijyje, čia vadinami „izoliacionistiniais“. Ir vėl: ar reikia kabinti etiketes, neįsigilinus į įvykių esmę?

Šis partijos centrinio laikraščio straipsnis skamba disonansu, ypač po visoje šalyje neblogai vertintų mūsų atstovų pasiūlymų TSRS liaudies deputatų suvažiavime. Abejonių nekelia tik paskutinis jo sakinytis: „Negalima atiduoti mūsų tautų draugystę į nacionalizmo ir šovinizmo rankas“.

SLAPTAS PROTOKOLAS

Vokietijos vyriausybės įgallotas vokiečių ambasadorius grafas fon der Sulenbargas ir TSR Sąjungos vyriausybės įgallotas LKT pirmininkas V. Molotovas susitarė dėl šių dalykų:

1. Vokietijos vyriausybė atsisako savo pretenzijų į Lietuvos teritorijos dalį, nurodytą 1939 metų rugsėjo 28 dienos slaptajame papildomame protokole ir pažymėta šio protokolo paaiškinamajame žemėlapyje.

2. TSR Sąjungos vyriausybė sutinka kompensuoti Vokietijos vyriausybei už teritoriją, minimą šio protokolo pirmajame punkte, išmokėdama Vokietijai 7 500 000 aukso dolerių sumą, lygią 31 milijonui 500 tūkstančių Vokietijos markių.

31,5 milijono Vokietijos markių suma bus išmokama taip: vienas aštuntadalis, būtent 3 937 500 Vokietijos markių, pateikiama spalvotaisiais metalais per tris mėnesius nuo šio protokolo pasirašymo dienos, o likę septyni aštuntadaliai, būtent 27 562 500 Vokietijos markių, išskaitoma iš Vokietijos mokėjamų aukso, kuriuos Vokietijos pusė privalo atlikti iki 1941 metų vasario 11 dienos, remiantis pasikeistais Vokietijos ekonominės delegacijos pirmininko pono Šnurės ir TSR Sąjungos užsienio prekybos liaudies komisaro A. Mikojauno laiškais ryšium su „1941 metų sausio 10 dienos susitarimo dėl tarpusavio prekių mainų antruoju sutartiniu laikotarpiu pagal 1940 metų vasario 11 dienos Vokietijos ir TSR Sąjungos ekonominio susitarimo“ pasirašymu.

3. Šio protokolo parašyti du originalai vokiečių ir du originalai rusų kalbomis, jis įsigalioja nedelsiant po jo pasirašymo.

Gemeines Zusatzprotokoll

Die unterzeichneten Bevollmächtigten stellen das Einverständnis der Deutschen Reichsregierung und der Regierung der UdSSR über folgendes fest:

Das am 23. August 1939 unterzeichnete gemeine Zusatzprotokoll wird in seiner Ziffer 1 dahin abgeändert, dass das Gebiet des litauischen Staates in die Interessensphäre der UdSSR fällt, weil andererseits die Woywodschaft Lublin und Teile der Woywodschaft Warschau in die Interessensphäre Deutschlands fallen (vgl. die Karte zu dem heute unterzeichneten Grenz- und Freundschaftsvertrage). Sobald die Regierung der UdSSR auf litauischem Gebiet zur Wahrnehmung ihrer Interessen besondere Massnahmen trifft, wird zum Zwecke einer natürlichen und einfachen Grenzziehung die gegenwärtige deutsch-litauische Grenze dahin rektifiziert, dass das litauische Gebiet, das südwestlich der in der anliegenden Karte eingezeichneten Linie liegt, an Deutschland fällt.

Ferner wird festgestellt, dass die in Geltung befindlichen wirtschaftlichen Abmachungen zwischen Deutschland und Litauen durch die vorstehend erwähnten Massnahmen der Sowjetunion nicht beeinträchtigt werden sollen.

Moskau, den 26. September 1939.

Für die Deutsche Reichsregierung:

In Vollmacht der Regierung der UdSSR.:

[Signaturen]

LIETUVOS GEN. KONSULO KLEIZOS KALBA CHICAGOS LIETUVIŲ TAUTINIŲ KAPINIŲ IŠKILMĖSE 1939 M. GEGUŽĖS 28 D.

Kiekvienais metais skiriame dvi dienas Mirusiųjų Prisiminimui – Veliones ir Kapų Puošimo – Memorial Dieną. Tai šventės, kurių metu gyvieji artimai bendrauja su Mirusiais. Jei Vėlionės skirtos tiesioginiam visų mirusiųjų prisiminimui, tai Kapų Puošimo Dienoje prisimenami visi tie, kurie žuvo už šio krašto laisvę, o mums vertėtų prisiminti ir tuos, kurie savo gyvybes padėjo kovose už Lietuvos laisvę – tai mūsų sukilimų dalyviai, savanoriai kūrėjai, kariai ir partizanai.

Tautą sudaro jos gyvieji ir mirusieji nariai, per kuriuos pajuntaime savo praeitį, istorijos svarbą ir jos reikšmę. Mirusieji į mus prabyla savo atlikų darbų kalba. Jie mums tampa pavyzdžiu ir paskatinimu ateities užsimojimams. Taigi, atėję į kapines, ne tik pagerbiame mirusiuosius, bet kartu pasisemiame ir sau naujo akstino ateičiai. Ir šitos kapinės mums yra gyvos istorijos liudininkės, nes čia ilsis visa eilė mūsų valstybininkų, visusomenininkų mokslininkų ir kultūrininkų.

Nors kapų puošimui skiriama tik viena diena metuose, mes privalome kapines gerbti ir prižiūrėti visą laiką, nes tai yra mūsų tautinės šventovės. Laimingi tie, kurie čia prigulė amžinajam poilsiui, kadangi jie visada pasilieka mūsų tarpe. Liūdime ir su skausmu prisimename tuos tūkstančius sesių ir brolių, kurių kaulai išbarstyti plačiose Rusijos taigose ir kurių kapų niekas nežino ir niekada nežinos.

Praeityje esame skaitę spaudoje, kaip dažnai kapinės buvo apleistos pavergtoje Lietuvoje, kaip buvo niekinami kapai, nuverčiami paminklai, vagiamos gėlės. Šiandien tai keičiasi. Su tautinio atgimimo banga aktyviai susirūpinta ir kapinių bei paminklų likimu bei jų priežiūra, nes tai dalis mūsų tautos istorijos, tos istorijos, apie kurią ligi šiol buvo draudžiama kalbėti ir net galvoti.

Ši kapų puošimo diena tebūnie mums paskatinimu ir toliau su meile gerbti tuos, kurie išėjo amžinybėn, bei saugoti ir išlaikyti šias savas kapines, kuriose sukaupta tiek daug mūsų brangios istorijos. Tegul jos išlieka gyvu paminklu ateities kartoms, liudydamos, jog lietuviai ir svetur mylėjo savo tėvų žemę bei dirbo Jos naudai, nepamiršdamas, kad jis yra ir šio krašto ištikimas pilietis.

PRISIMINTAS
VL. JAKUBĖNAS

Ilgai gyvenęs, dirbęs ir Čigagoje miręs žymusis kompozitorius Vladas Jakubėnas, prisimintas jo 85-erių metų gimimo sukakties proga vakaronėje, gegužės 12 d. Jaunimo Centro kavinėje. Dalyvavo būrys prof. Jakubėno draugų-gerbėjų, kuriuos sukvieta Vl. Jakubėno vardo draugija, nuo 1981 metų veikianti.

Programą pradėjo draugijos pirmininkas Edvardas Šulaitis. Ją pravesti pakvietė Draugijos valdybos vicepirmininką, Amerikos lietuvių muzikos veteraną Prof. Leonardą Šimutį. Šimutis supažindino su Draugijos veikla, jos valdyba ir su pagrindine kalbėtoja muzikologe Loreta Tamulyte-Venclauskiene.

Pakvieta kalbėti, yra prof. Jakubėno kūrybos tyrinėtoja. Ji rašo ir redaguoja apie šį muziką, asmenį, monografiją apibūdino jo darbus. Plačiau sustojo profesoriaus sunkiomis sąlygomis Amerikoje įsikūrimu ir gy-

venimu. Prelegentė paskaitą pailiustravo ir Vl. Jakubėno kūrybos grojimais.

Padainavo kelias sukaktuvinių sukomponuotas dainas vaizdžiai atliko solistė Aldona Buntinaite, akompanuojant muzikui Arūnui Kaminskiui.

Pertraukos metu visi pasivaišino bei pasikalbėjo, dalyviai su dėmesiu stebėjo foto ir filmų menininko Alg.Kezio kūrinių – apie prof. Jakubėną, dokumentinį filmą kuris paliko gilų įspūdį. Dalyviai pajuto šį žymų kūrėją, kurio kūryba ir darbai niekad nemirs.

Vaišės paruošė valdybos išdėninkė Erika Dilytė-Brooks. Ji yra viena pagrindinių šios Draugijos valdybos darbuotojų su talčininkėmis.

Atsilankiusieji teigė, jog šis buvo vienas įdomesnių renginių Jaunimo Centro kavinėje dabartinio sezono laikotarpyje. (eš)

BROOKLYN, N. Y.

Lietuvos Skautų Sąjungos vadų sutikimas ir pagerbimas Kultūros Židinyje. Iš k. Lietuvos skaučių seserijos vyr. skautininkės pavaduotoja ps. Monika Girčytė, pirmūnas v.s. Petras Jurgėla, Lietuvos vyr. skautininko pavaduotojas s. Laimis Daujota, Lietuvos vyr. skautininkas Rimantas Ulevičius, Kauno rajono atstovė LSS vadijoje s. Lukrecija Malkevičienė ir New Yorko skautų dvasios vadas Tėv. Antanas Prakapas, OFM.

Kai New Yorke lankėsi skautai iš Lietuvos, juos jautriai pasveikino skautijos įkūrėjas v. s. Petras Jurgėla ir pasakė kalbą.

Nuotr. Rimgaudo Jurgėlos

REVIVAL OF PRUSSIAN CULTURE

One more public organization – the club of Prūsai – has been set up at the Lithuanian Culture Fund with a view to protecting the disappearing cultural heritage of Prussia.

The club will promote its activities in two areas – Lithuanian and Prussian. The Prussian section is to occupy itself with Prussian history, archeology, architecture, ethnography, bibliography, the cultural heritage and the Prussian language.

One of the immediate tasks is to restore and put in order the place-names of the Prussian lands.

A Prussian map is planned as is the recording of all known architectural and archeological monuments.

Guidebooks on the historical

towns of Prussian, now found in the Kaliningrad, Königsberg, Karaliaučius region and the Polish People's Republic, will be published. A manual of the Prussian language is to be prepared.

Among the other aims to be pursued by the club is to help forty thousand Lithuanians living in the Kaliningrad region. They need a Lithuanian school, a church and newspapers. However, the Lithuanians themselves should demand these facilities so that they can survive as a national minority.

The following officials of the club have been elected: Grand Master – Mažiulis, Chancellor – the linguist Paknaitis and Treasurer – Sambora; all of them living in Lithuania

ŽINOKITE, KAD KIEKVIENAS NARYS SAVAIME YRA IR
SUSIVIENIJIMUI NAUJU NARIŲ ĮRAŠYTOJAS
ORGANIZATORIUS